

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nejc Škulj

Specialne sile kot multiplikator bojne moči

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nejc Škulj

Mentor: doc. dr. Uroš Svete

Specialne sile kot multiplikator bojne moči

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Zahvaljujem se vsem, profesorjem, asistentom ter kolegom in družini, ki so me usmerjali na moji študijski poti.

SPECIALNE SILE KOT MULTIPLIKATOR BOJNE MOČI

V diplomski nalogi so teoretično predstavljeni različni pogledi na definicijo moči, glavni poudarek pa je na bojni moči in bojni učinkovitosti. V nalogi je s pomočjo teoretičnih spoznanja, opravljena primerjalna analiza med pripadniki specialnih sil in konvencionalnih enot. Na koncu pa je predstavljen še konkretni primer uporabe ameriških specialnih sil kopenske vojske v Afganistanu. Skozi delo pridemo do spoznanja, da specialne sile delujejo kot multiplikator bojne moči, saj so zaradi svoje vrhunske usposobljenosti, specifičnem izvajanju nalog in uporabi prirejene opreme in oborožitve, sposobni izvesti bistveno pomembnejše naloge kot konvencionalne sile. Učinek multiplikacije bojne moči pa ni posledica večje ognjene moči ali številčnosti sil, kot v konvencionalnih enotah, pač pa v specifičnem načinu dela sil za specialne operacije.

Ključne besede: specialne sile, bojna moč, bojna učinkovitost, multiplikator sil

SPECIAL (OPERATIONS) FORCES AS A FORCE MULTIPLIER

Different definitions of a term power are presented in this dissertation thesis, but the main concern is on combat power and combat effectiveness. Theoretical cognitions are of assistance for comparison analysis between Special (Operations) Forces and conventional military forces. At the end concrete use of US Army Special forces in Afghanistan is presented. During the dissertation, we can realize that Special (Operations) Forces are a force multiplier, and by that means a multiplier of a combat power. Special (Operations) Forces are due to their rigorous training, experiences, specific roles they have in combat and modified use of equipment and weapons, able to achieve more important goals as conventional military forces. But multiplication effect of combat power is not a consequence of fire superiority or mass of force, as in conventional forces, but in specific manner of doing their profession.

Key words: Special (Operations) Forces, combat power, combat effectiveness, force multiplier

Kazalo

1	Uvod.....	6
2	Metodološki okvir.....	7
	2.1 Predmet in cilj proučevanja.....	7
	2.2 Uporabljene metode.....	7
	2.3 Raziskovalno vprašanje.....	7
3	Definicija pojma moči.....	8
	3.1 Različni vidiki družbene moči.....	8
	3.2 Vojaška moč.....	9
	3.3 Bojna moč.....	11
	3.4 Bojna učinkovitost.....	14
4	Razlike med konvencionalno vojaško enoto in specialnimi silami.....	15
	4.1 Klasična vojna proti nekonvencionalnemu vojskovanju.....	15
	4.2 Naloge.....	16
	4.2.1 Neposredne akcije.....	16
	4.2.2 Specialno izvidovanje.....	16
	4.2.3 Nekonvencionalno vojskovanje.....	16
	4.2.4 Pomoč pri obrambi prijateljskih držav.....	16
	4.2.5 Boj proti terorizmu.....	17
	4.2.6 Psihološke operacije.....	17
	4.2.7 Informacijske operacije.....	17
	4.2.8 Preprečevanje širjenja orožij za množično uničevanje.....	17
	4.2.9 Civilne zadeve.....	18
	4.2.10 Protivstajniške operacije.....	18
	4.3 Usposabljanje.....	19
	4.4 Vodenje in poveljevanje.....	23
	4.5 Tehnologija.....	24
	4.6 Oborožitev.....	26
	4.7 Ognjena moč.....	28
5	Vloga zelenih baretk kot stabilizatorja trenutnih razmer v Afganistanu.....	30
6	Zaključek.....	33
7	Literatura.....	35

1 Uvod

Zgodovinsko gledano so vedno obstajale enote, ki so bile boljše izurjene, opremljene ali oborožene. Včasih so bile to razne osebne straže vladarjev, spet v drugem obdobju so jih poimenovali garda, zaščitna brigada ali podobno. A iz teh specifičnih enot, so se razvile specialne sile, ki imajo danes bistveno širši delokrog nalog kot njeni predhodniki. Skupna lastnost tovrstnih enot je, da so jih lahko vladarji oziroma politično vodstvo države uporabili za izvedbo tveganih nalog, ob majhni verjetnosti eskalacije konflikta, ki bi ga povzročila napotitev in uporaba konvencionalnih sil. Za državno vodstvo velikih držav tako specialne sile predstavljajo enega od vzvodov zunanje politike, na kar nas opozarjajo zlasti uporaba tovrstnih sil v konfliktih po drugi svetovni vojni.

Tudi v današnjem času ostajajo specialne sile pomembna vojaška formacija in celo pridobivajo na veljavi. Dandanes je vedno manj konfliktov, ki imajo značilnosti klasičnega spopada med državami, kar je seveda razumljivo, saj je vojna kot taka prepovedana, pojavljajo pa se različni konflikti znotraj države in asimetrične grožnje. Tako v spopadu nasprotno stran ne predstavljajo več oborožene sile držav ali zveze držav, ki bi jim poveljeval državni vrh, ampak t. i. upornike motivira ideologija in fanatizem. Proti tovrstnemu nasprotniku, ki ni strogo vojaško organiziran in praviloma ne spoštuje mednarodnega vojnega in humanitarnega prava se je, samo, s konvencionalnimi enotami bojevati nesmiselno in utrujajoče. Pri tovrstnih konfliktih je bistvena uporaba sil za specialno delovanje, ki se lahko s pomočjo atributov, znanj in sposobnosti ter opremljenostjo z različnimi materialno-tehničnimi sredstvi kosajo z grožnjami, ki jih predstavlja ta novi tip bojevnika.

Bistvo oziroma narava vojne ostaja ista, kar velja tudi za sodobne konflikte, ki so in bodo večno nepredvidljivi. Tudi najbolj skrbno izdelan vojaški načrt, se lahko izkaže, zaradi narave vojne in trenja, ki nastaja med načrtovanim in realnostjo, za pomanjkljivega, ker ne more upoštevati človeškega faktorja, vremena ali drugih spremenljivk, ki vplivajo na potek dogodkov. Prav zaradi tega, je bolj smiselna, seveda, če so cilji dosegljivi, uporaba manjših bojnih skupin, ki jih sestavljajo pripadniki specialnih sil, da izvršijo zadano nalogo. Njihovo urjenje zmanjšuje možnost napake človeškega faktorja, posebna opremljenost jim nudi boljšo zaščito pred vremenskimi vplivi, z njihovo napotitvijo pa se zmanjša tudi tveganje za pripadnike konvencionalnih sil.

2 Metodološki okvir

2.1 Predmet in cilj proučevanja

Predmet proučevanja so specialne sile modernih držav in bojna moč. Predvsem me zanima, če specialne sile delujejo kot multiplikator bojne moči in zakaj. Proučeval bom vlogo in pomen modernih specialnih sil na splošno, za potrebe specializacije naloge, pa se bom v določenih primerih omejil na primerjavo ameriških specialnih sil kopenske vojske in pehote.

Cilji diplomske naloge so:

- teoretično opredeliti pojem moči, s poudarkom na bojni moči,
- opisati razlike in podobnosti med specialno in konvencionalno vojaško enoto, pri čemer bo uporabljena tako splošna primerjalna analiza, kot konkretna, ki se bo nanašala na primerjavo konvencionalne ameriške enote in specialnih sil kopenske vojske
- opisati praktični primer uporabe ameriških specialnih sil kopenske vojske na bojišču,
- na podlagi ugotovljenega odgovoriti na raziskovalno vprašanje.

2.2 Uporabljene metode

Najprej sem uporabil metodo zbiranja virov. Vire sem poiskal v knjigah, leksikonih, na spletnih straneh in v strokovnih revijah. Sledila je selekcija zbranih virov za potrebe pisanja diplomskega dela. Nato sem se lotil analize in interpretacije sekundarnih virov, ki sem jih pridobil. Poleg navedenega sem uporabil še metodo primerjalne analize, s pomočjo katere sem opisal razlike in podobnosti med specialnimi enotami in konvencionalno vojaško enoto. Med primerjalno analizo je bila uporabljena tudi kvantitativna metoda, s pomočjo katere sem primerjal ognjeno moč pehotnega oddelka ameriške kopenske vojske in bojne skupine zelenih baretk. Največ sem uporabljal deskriptivno metodo, s pomočjo katere sem opisoval in ugotavljal posamezna dejstva. Za primer opisovanja konkretne uporabe specialnih sil, pa je bila uporabljena metoda študije primera.

2.3 Raziskovalno vprašanje

Pri izdelavi diplomskega dela me je zanimalo, ali in na podlagi česa specialne sile delujejo kot multiplikator bojne moči.

3 Definicija pojma moči

Kljub temu, da se v sodobni družbeni razpravi poskuša napraviti razlike med pojmom moč in sorodnimi termini, kot so nasilje, manipulacija, avtoriteta, oblast in vpliv, ostaja dejstvo, da so vsi ti pojmi povezani z medčloveško interakcijo, ki je ključna za družbeno moč.

S stališča mednarodnih odnosov termin moč predstavlja vpliv in nadzor, ki ga ima ena država nad drugo. Moč zajema tako sredstva, ki jih država koristi kot cilje, ki jih želi doseči v svojem političnem, vojaškem, ekonomskem in družbenem prizadevanju. Politična moč predstavlja odnos med tistimi, ki vladajo in vladanimi—med politično elito in državljani. Oblike uporabe politične moči so naslednje: prepričevanje, ideološko in psihološko bojevanje, ekonomski pritisk, kulturni imperializem, vojna in drugi. S politološkega vidika je možno termin moč definirati na različne načine. Aristotel je avtor ene najstarejših idej o moči, saj je družbo delil glede na to, kdo poseduje moč in kdo ne. Pomembno vlogo pri definiranju pojma moči ima Max Weber, ki je kot prvi pojem moči opredelil s stališča realistične teorije. Weber je definiral moč kot verjetnost, da eden od akterjev v družbenih odnosih doseže svoj cilj, kljub nasprotovanju drugih subjektov. S to definicijo je Weber določil vse ključne oblike moči: družbeno, ekonomsko in politično, enako mišljenje pa lahko apliciramo tudi pri definiranju termina vojaške moči, saj lahko vojaško moč najlaže definiramo kot verjetnost ene strani v spopadu, da kljub nasprotovanju sovražnika, doseže svoje zadane cilje. Za razliko od realističnega pogleda na svet pa avtorji konstruktivističnih teorij poudarjajo vlogo nematerialnih dejavnikov. Pod to kategorijo družbene moči spada na primer ideološka ali moralna moč, ki je proizvod notranje medsebojne povezanosti med pripadniki družbene skupnosti (Svete 2006, 103–105).

3.1 Različni vidiki družbene moči

Osnovni izvor družbene moči je fizična premoč, kar spremlja človeštvo že od praveka, konec koncu to idejo najdemo tudi v delih Darwina, ko govori da preživijo močnejši, oziroma tisti, ki se prilagodijo. Tudi v mednarodnih odnosih še vedno prevladuje realistični pogled, ki favorizira vojaško moč in s tem fizično premoč nad drugimi državami. Res pa je tudi, da je vojna kot sredstvo zunanje politike, z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov, absolutno prepovedana, tako da se različni subjekti poslužujejo drugačnih vzvodov moči. V globalnem svetu je eden takih predvsem ekonomija, saj predstavlja obvladovanje izvorov

ekonomskih dobrin izvor ekonomske moči. Z ekonomsko močjo subjekti obvladujejo dotok dobrin, ki so ljudem potrebne za njihov gmotni obstoj (Bučar 1981, 176–177).

Sinteza ekonomske in fizične moči države predstavlja obrambno moč države, ki daje velik pomen velikosti bruto nacionalnega proizvoda (BNP), velikosti oboroženih sil, deležu BNP, oddvojenem in porabljenim za obrambo ipd., medtem ko se zapostavlja učinkovitost obrambnih naložb in njihov vpliv. S pomočjo obrambne moči, zlasti deleža BNP namenjenega za obrambo lahko države razvrstimo in primerjamo med seboj (Žabkar 2003, 257).

Nacionalna moč je opredeljena kot zmogljivost države, da doseže strateške cilje s pomočjo ustrezne akcije; pri tem se razlikujeta dve medsebojno povezani dimenziji te moči, in sicer zunanja in notranja dimenzija. Zunanjo dimenzijo predstavljajo politični, diplomatski, gospodarski, vojaški in drugi vzvodi, s katerimi lahko država vpliva na mednarodno okolje. Notranjo dimenzijo pa predstavlja sposobnost in motivacijo družbe v državi, da znanstvene, tehnološke in finančne zmogljivosti neprestano posodablja oziroma jih predela v učinkovit rezultat (Žabkar 2003, 257).

V današnjem svetu pa ima velik pomen tudi informacijska moč. Okolje nas namreč prisiljuje, da odgovarjamo na njegove spremembe. Za to so nam potrebne informacije o potrebnih odgovorih. Brez informacijske ozaveščenosti pa bi le težko obstali. Iz tega sledi, da tisti, ki poseduje pomembne informacije, poseduje tudi moč, ki izhaja iz vedenja (Bučar 1981, 178).

Iz različnih definicij pojma družbene moči lahko ugotovimo, da gre pri terminu moč vedno za nek vpliv, ki ga ima en subjekt na drugega. Vplivi se sicer razlikujejo po načinih in intenzivnostih, a so prisotni v vseh oblikah.

3.2 Vojaška moč

Vojaška moč ima dvojni pomen, saj se z uporabo vojaškega potenciala lahko doseže tako fizična obramba kot agresija. Pojem lahko razumemo tako v ožjem kot v širšem smislu, saj se vojaška moč nanaša na vprašanja, ki zadevajo življenje in smrt ter na organizacijo obrambe ali napada na širokem geografskem oziroma socialnem prostoru. Tisti, ki imajo monopol nad vojaško močjo–politične elite, si pridobijo tudi določeno stopnjo družbene moči.

Bistvo vojaške organizacije je, da je v njej skoncentrirana prisila. Tovrstna organizacija mobilizira nasilje, kot najbolj skrajni vzvod družbene moči, kar je najbolj očitno v vojni. Po drugi strani pa se elementi prisile lahko pojavijo tudi v mirnodobnem času. Zgodovinsko gledano so tako sužnji kot prisilni delavci gradili komunikacije in zgradbe ali obdelovali plantaže. Takrat govorimo o militarizmu, ki ga lahko razumemo kot vpliv vojaške miselnosti na družbo (Mann 2003, 25–26).

Vojaško moč lahko definiramo z različnih vidikov, tako s političnega, vojaškega, psihološkega, kvantitativnega in kvalitativnega.

Politični vidik zagovarja zmožnost oboroženih sil, da po potrebi s silo, s sinhronizacijo razpoložljivih vojaških in drugih potencialov, udejani zadane politične cilje državnega vodstva (Lah 1992, 109). Ta definicija izhaja neposredno iz Clausewitzevega postulate o vojni kot nadaljevanju politike z drugimi sredstvi (Clausewitz 2004, 28). Za današnji čas bi bilo potrebno to mišljenje malo prirediti, saj se je potrebno zavedati, da obstajajo tudi nedržavni akterji, kot so na primer privatna vojaška podjetja, ki posedujejo vojaško moč in lahko vplivajo ali pripomorejo k uresničevanju ciljev kakšne države, ki jih v zameno financira.¹

Vojaški vidik definicije razlaga le-to kot sposobnost vojaških sil in sredstev, da v sodelovanju z drugimi angažiranimi potenciali² uspešno in po potrebi trajno izvaja vojaške operacije, ki so potrebne za izvršitev zadanih ukazov državnega vodstva (Lah 1992, 109).

Psihološki vidik definicije se nanaša na domnevno jamstvo pred nasilnim poseganjem tujih interesov v interese lastne skupnosti. Obstoj vojaške moči deluje odvračajoče, saj naj bi se nasprotnik ob upoštevanju vojaške moči druge strani le-tej podredil, ne da bi bilo treba dejansko poseči po vojaških sredstvih. Njen obstoj deluje že sam po sebi zastrašujoč in odvračajoč (*deterrence*) (Lah 1992, 110).

¹ Primer privatnega vojaškega podjetja (*Private Military Company*) je Executive Outcomes. Gre za podjetje, katerega večinsko članstvo predstavljajo nekdanji člani južnoafriških oboroženih sil, ki so pripomogli k razpletu marsikaterega državlanskega konflikta v Afriki, v zameno pa so od držav oz. vlad ki so jim priskočili na pomoč dobili plačilo oz. pravico do izkoriščanja naravnih bogastev.

² Kot so na primer paravojaške sile in elementi civilne obrambe.

Kvalitativni vidik definicije obravnava vse zmogljivosti neke skupnosti, ki so lahko kakorkoli uporabljene za oboroženo bojevanje in druge oblike delovanja oboroženih sil, pri tem ni nič vnaprej izvzeto (Lah 1992, 110). S tega vidika se vojaška moč definira glede na svojo strukturo in namen. V ogrožajočem stanju se namreč celotna družba postavi v obrambno držo in vsak lahko prispeva k obrambi svoje domovine, na tak ali drugačen način. Tako mišljenje je zlasti značilno za države v katerih imajo koncept totalne obrambe. Ta definicija razširi pojem vojaške moči, saj se ne osredotoča le na oborožene sile, kot vira vojaške moči, ampak tudi širše.

Kvantitativni vidik definicije se nanaša na seštevek, oziroma skupni imenovalac vseh za delovanje oboroženih sil uporabnih zmogljivosti neke države (Lah 1992, 111). Ta kazalnik ima lastnost vektorja, saj lahko določimo njegovo velikost in smer ali smisel. Pri kvantitativni metodi gre zmeraj za primerjavo vsaj dveh kazalnikov, ki jim lahko določimo vrednost. Pri vojaški moči se tako analizira moč ene vojske, ki se v obliki ulomka deli z močjo druge, pri tem se upošteva število moštva, tako aktivne kot rezervne sestave in količino sredstev (npr. glavni bojni tanki, bojna vozila pehote, artilerija, število bojnih zrakoplovov, plovil itd.), strateške ocene pa vključujejo tudi deleže vojaško sposobnega prebivalstva.

Sinteza kvantitativnega in kvalitativnega dejavnika predstavlja razmerje sil. Splošno razmerje sil v meddržavnem spopadu predstavlja rezultanto razmerja sil na kopnem, na morju, v zraku, pod morsko gladino in v vesolju. Pogosto se kaže kot aritmetična sredina razmerij v vsakem od naštetih okolij. Posamična razmerja sil na kopnem, morju in v zraku se praviloma izražajo v obliki količnika, čigar deljenec predstavlja število standardnih napadalčevih enot, delitelj pa število branilčevih standardnih enot; v kolikor se enote med seboj razlikujejo po številu pripadnikov, stopnji popolnjenosti z moštvom in kakovosti ter količini oborožitvenih sistemov, je treba, da bi bila primerjava realna, deljenec in delitelj pomnožiti z ustreznimi ponderji, s pomočjo katerih se upoštevajo tudi drugi kazalci kakovosti³(Žabkar 2003, 286).

3.3 Bojna moč

Koncept bojne moči predstavlja temelj za razumevanje narave vojaškega spopada. Čeprav tema ni tako zveneča kot taktika, strategija ali doktrina, jo kljub temu proučuje veliko število avtorjev in raziskovalcev.

³ Kot so na primer izurjenost, bojna morala, ognjena moč in drugi.

Bojna moč je kompleksen pojem in zato je bistveno, da nanj gledamo holistično. Vsekakor bi bilo napačno, če bi si pod pojmom bojne moči predstavljali zgolj ognjeno moč in velikost sil. Tovrstne definicije so bile aktualne v času hladne vojne, danes pa moramo imeti širši pogled. Vojaški slovar severnoatlantskega zavezništva in slovar ameriškega obrambnega ministrstva iz leta 1986 pojmuteta bojno moč kot skupno število sredstev za uničenje ali razbitje nasprotnika, s katerimi je določena enota oziroma formacija sposobna povzročiti nasprotniku v danem časovnem obdobju izgube. Tovrstno pojmovanje predstavlja omejen pogled, saj v oceni prednjači kvantitativni faktor, kvaliteta pa je drugotnega pomena. Boljša od te definicije je različica, katero učijo na ameriški vojaški akademiji kopenske vojske in pravi, da se bojna moč nanaša tako na moralo v enoti kot na količino materialno–tehničnih sredstev (Dupuy 1993, 561).

Bojna moč torej predstavlja sposobnost za bojevanje, njene sestavine pa so: manever, ognjena moč, zaščita sil in voditeljstvo, kot skupna oziroma vezna sestavina.

Vojaška doktrina Slovenske vojske (SV), pojmuje bojno moč kot: »vse sile in sredstva za vojskovanje oziroma količinski in kakovostni kazalec celotne fizične moči in učinkovitosti enote. Je celotna uničujoča sila, ki jo enota uporabi proti sovražniku v določenem času. Elementi bojne moči so kadri, vojaška oborožitev in oprema, pripravljenost za delovanje, vzdržljivost in kolektivno delovanje« (Furlan 2006, 21).

Slovenska definicija upošteva tako kvantitativni kot kvalitativni dejavnik, kot glavne elemente bojne moči pa določa naslednje elemente:

- **Kadri**

Kadri vplivajo na moč vojske s številčnostjo, kakovostjo in moralo, pri čemer ima morala bistveno vlogo⁴. Številčnost se nanaša na velikost oboroženih sil, kakovost se nanaša na vojaško izobraževanje in usposabljanje, medtem ko morala izhaja iz spoštovanja in upoštevanja vojaških vrednot in etičnega kodeksa SV.

⁴ Že Napoleon je v pismu svojemu bratu Jožefu, neuspešnemu kralju Španije, zapisal, da je morala na pram fizični sili kot je število 3 proti 1. S tem je želel povedati, da je kvaliteta sil trikrat pomembnejša od števila sil ali količine orožja oz. materialno–tehničnih sredstev.

• **Oborožitev in oprema**

Oborožitev in oprema predstavljata materialni del bojne moči in pomembno vplivata na razmerje sil v boju. Pri tem mora biti posebna težnja namenjena temu, da je vojska opremljena s sodobnim in učinkovitim orožjem, ki ustreza načinu bojevanja in karakteristikam zemljišča. Po možnosti mora biti oborožitev in oprema tehnološko boljša od sovražnikove, kar zagotavlja prednost v boju.

• **Pripravljenost za delovanje**

Pripravljenost za delovanje je raven sposobnosti enote za izvedbo bistvenih nalog, katere izhajajo iz njenega poslanstva. To je sposobnost enote, da v določenem časovnem obdobju uresniči svoje poslanstvo. Bistvena elementa pri vojaški pripravljenosti sta vojaško izobraževanje in urjenje.

Vojaško izobraževanje (*Professional Military Education*) se nanaša na sistemsko proučevanje posameznikov na področju, ki jim pogloblja znanje iz domene znanosti in veščine vojskovanja; z izobraževanjem se prispeva, da častniki pridobijo znanja in da razumejo vojaške procese, kar je predpogoj, da bi lahko ocenjevali razmere in sprejemali racionalne odločitve.

Vojaško usposabljanje pa je proces pripravljavanja posameznikov ali enot, da bi lahko uspešno opravili konkretne naloge v vojni. Kategorija izobraževanja je torej povezana s posameznikom, usposabljanje pa je večdimenzionalno, saj lahko zajema tudi štabe, skupine, enote itn. (Žabkar in Svete 2007, 32).

• **Vzdržljivost sil**

Vzdržljivost sil se nanaša na sposobnost sil ohraniti potrebno raven bojne moči toliko časa, kolikor je potrebno za uresničitev ciljev oziroma poslanstva enote. Bistveni elementi, ki prispevajo k vzdržljivosti sil so: kadrovska popolnitev, oborožitev, oprema, zaloge in oskrba.

• **Kolektivno delovanje**

Kolektivno delovanje se nanaša na sposobnost sodelovanje z vojskama prijateljskih držav. Zajema tako poznavanje tujih vojaških doktrin kot skupinske vaje in usposabljanja na katerih se posamezne vojske urijo in učijo. Skupinska usposobljenost je poleg bojne morale osnova kolektivnega delovanja in pomemben element vojskovalne moči (Furlan 2006, 21–23).

Bojno moč različni avtorji pojmujejo drugače, a vsem je skupno to, da se vsaka definicija nanaša na sposobnost vojaške enote, da zmaga, oziroma si podredi nasprotno stran. Tako lahko pojem bojne moči neposredno povežemo z bojno učinkovitostjo, saj obstaja neposredna korelacija med tema dvema terminoma. Bojna moč se nanaša na sredstva oz. načine pokoritve sovražnika, za kar pa je potrebna učinkovitost lastnih sil.

3.4 Bojna učinkovitost

V zgodovini vojskovanja obstaja mnogo primerov, v katerih se je ob različnih spopadih izkazala ena stran za neprimerno boljše kot druga. Tako je antična makedonska vojska kljubovala številčno močnejši perzijski vojski. Cezar je s številčno manjšo vojsko osvojil Galijo in s tem premagal močnejšo vojsko Galcev in Germanov. Hernando Kortež je z vojaško silo petstotih konkvistadorjev premagal azteško pleme, ki naj bi štelo več tisoč ljudi. Pripadniki nemških oboroženih sil so bili v drugi svetovni vojni sicer premagani, a za to je bila potrebna precej večja numerična premoč zavezniških sil. In konec koncu je tudi relativno majhna izraelska vojska, v preteklih spopadih porazila številčno močnejšo vojaško silo arabskih sosed (Dupuy 1993, 555).

Bojno učinkovitost lahko numerično najlaže izračunamo tako, da primerjamo razmerje sil v boju med dvema stranema in na podlagi količnika med napadalcem in braniteljem določimo zmagovalčev faktor bojne učinkovitosti, ki nam pove, za koliko naj bi bil povprečen vojak ene strani boljši od druge⁵.

Na Golanski fronti, med arabsko-izraelsko vojno iz leta 1973, se je spopadlo 60.000 Izraelcev in 150.000 Arabcev (Sirci, Iračani, Jordanci). Kljub numerični premoči je zmagala manjša vojska Izraela. Po formuli, katera je razložena v prejšnjem odstavku lahko sklepamo, da je bil povprečen judovski vojak za 2,5⁶ krat bolj učinkovit kot njegov arabski antagonist (Dupuy 1993, 555).

Bojna učinkovitost torej ni odvisna le od velikosti lastnih sil, ampak tudi od drugih elementov, med katerimi so pomembni zlasti: tehnologija, profesionalizem, vodenje in

⁵ Gre za enostaven izračun, ki upošteva le kvantiteto sil, ne upošteva pa drugih dejavnikov, kot na primer morale, vrsti bojnega delovanja (napad ali obramba), vrsta (rod) bojujoče enote, kohezije, tehnologije, itd.

⁶ Arabske sile: izraelske sile; 150.000: 60.000= 2,5

poveljevanje, vojaško usposabljanje in izkušnje, morala ter kohezija. K večji učinkovitosti prispevajo tudi logistična učinkovitost, čas in prostor, obveščevalni podatki, iniciativa itd. (Dupuy 1993, 557).

4 Razlike med konvencionalno vojaško enoto in specialnimi silami

4.1 Klasična vojna proti nekonvencionalnemu vojskovanju

Vojna enciklopedija opredeli pojem vojne kot kompleksni in intenziven družbeni spopad, ki ga povzročajo razredna, gospodarska in politična protislovja, in s katerimi, ob množični uporabi oboroženega boja, skušajo razredi, države in narodi uresničiti svoje gospodarske in politične smotre. Temeljna vsebina vojne je oborožen boj (Gažević 1974, 746).

Bolj natančno je klasična vojna razložena v vojaški doktrini SV.

Vojna je konflikt visoke intenzivnosti. V tradicionalnem smislu je vojna zelo zaostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupine, gibanja, organizacije, države ali koalicije držav organizirano vojskujejo za uveljavitev svojih temeljnih ciljev ob pretežni uporabi oborožene sile. Je kompleksno stanje, v katerem vzporedno z vojskovanjem potekajo politične, ekonomske, psihološke in druge oblike in vsebine konfrontacije, pri čemer nekaterih ni mogoče obdržati pod nadzorom (Furlan 2006, 9).

V nasprotju s konvencionalno vojno, katere glavna sestavina je oboroženi boj, ima v nekonvencionalnem bojevanju le-ta pomožno vlogo. Pri nekonvencionalnem vojskovanju gre za izrabo niza med seboj usklajenih političnih, vojaških, obveščevalnih, gospodarskih in psiholoških dejavnosti, ki jih proti nasprotniku izvajajo tako v miru kot v vojni države ali posamezne skupine. V bistvu gre za totalno vojno, ki poteka na nižji ravni intenzivnosti, njeni izvajalci pa so posebej izbrane, usposobljene, oborožene in opremljene enote oziroma sile za specialne operacije. Tovrstna oblika bojevanja je ponavadi povezana s sodelovanjem tujih ali domačih sil na nekem prostoru, katere financira zainteresirana vlada. Končni cilj nekonvencionalnega vojskovanja je razbiti notranjo politično in psihološko kohezijo sovražnika (FM 3–05 Army Special Operations Forces).

4.2 Naloge

Z analizo različnih virov ugotovimo, da moderne specialne sile opravljajo naslednje naloge: neposredne akcije, specialno izvidovanje, nekonvencionalno vojskovanje, pomoč pri obrambi prijateljskih držav, boj proti terorizmu, psihološke operacije, informacijske operacije, preprečevanje širjenja orožij za množično uničevanje, civilne zadeve in druge aktivnosti, katere predvidi politična elita.

4.2.1 Neposredne akcije

So v javnosti najbolj prepoznavna dejavnost sil za specialne operacije. Gre za kratkotrajne napade ali druge ofenzivne akcije proti sovražnikovim strateškim ciljem, v sovražnem oziroma politično občutljivem območju. Cilj neposrednih akcij je uničenje, zajetje ali onemogočenje sovražnikovih sil oziroma delovanja sredstev. Neposredne akcije se od ofenzivnih akcij konvencionalnih sil razlikujejo po ravni fizičnega in političnega tveganja, po uporabljenih metodah in precizni, oziroma ekonomični uporabi moči za doseg zadane cilja. Najpogostejše metode neposrednih akcij so vpadi, zasede, neposredni spopadi, navajanje letalskega ognja in razne diverzantske akcije (FM 3–05 Army Special Operations Forces).

4.2.2 Specialno izvidovanje

Predstavlja zbiranje obveščevalnih podatkov strateškega pomena, ki je ponavadi zaupano silam za specialne operacije, ko teh podatkov ni možno zbrati s klasičnimi metodami in sredstvi. Ti podatki se nanašajo na informacije v zvezi z zmogljivostim, nameni in dejavnostjo nasprotnika. Namen tovrstnega izvidovanja, je dopolniti klasično izvidovanje in s tem olajšati delo poveljnika lastnih sil (Olson 2010, 65).

4.2.3 Nekonvencionalno vojskovanje

Kot že prej omenjeno gre za široko dejavnost po meri sil za specialne operacije. Poteka tako pred oboroženimi spopadi, med njimi in po njih, sile za specialne operacije pa tovrstno dejavnost lahko izvajajo bodisi samostojno ali kot podpora konvencionalnim enotam (Dakič 2005, 8).

4.2.4 Pomoč pri obrambi prijateljskih držav

Je obsežna dejavnost, ki vključuje tako civilne kot vojaške ukrepe in akcije. Usmerjena je v pomoč državam, ki jo potrebujejo in zanj zaprosijo. Države, ki se odzovejo na prošnjo pa

imajo za svoj cilj doseči regionalno ali globalno stabilnost, ki ustreza njihovim sebičnim nacionalnim interesom. Sile za specialne operacije najpogosteje organizirajo, usposablajo in svetujejo vojskam ali paravojaškim silam države gostiteljice, v izrednih razmerah pa so lahko udeleženi tudi v neposredne akcije (Dakič 2005, 8).

4.2.5 Boj proti terorizmu

Boj proti terorizmu je zelo zahtevna in obsežna dejavnost sil za specialne operacije. Obsega tako ofenzivne kot defenzivne ukrepe in akcije. Defenzivni ukrepi so usmerjeni v zmanjševanje ranljivosti države (preventivni ukrepi), ofenzivni pa v preprečevanje, odvracanje in odzivanje na konkretne teroristične napade. Boj proti terorizmu predstavlja ozko specializirana znanja in veliko usposabljanj, zato imajo specialne sile večjih držav praviloma bodisi posebno enoto, ki se ukvarja z bojem proti terorizmu ali pa je v sami formacijski strukturi enote zagotovljeno mesto za protiteroristično enoto (Dakič 2005, 8).

4.2.6 Psihološke operacije

Psihološke operacije predstavljajo najbolj splošno dejavnost, s katero se poskuša vplivati na mnenje, vedenje in čustva izbranih posameznikov, določene skupine ljudi ali prebivalstva neke države. V žargonu psihološke operacije opisujejo kot »boj za misli in srce«, saj si vojaška enota poskuša s kombinacijo vojaške zaščite prebivalstva, propagande, oskrbe in humanitarne pomoči zagotoviti simpatije lokalne populacije (McManners 2003, 37).

4.2.7 Informacijske operacije

Informacijske operacije so sestavni del informacijskega vojskovanja, dejavnosti, ki postaja v hitro razvijajočem svetu in ob poplavi informacij vedno bolj pomembna. Sile za specialne operacije izvajajo podporo informacijskemu vojskovanju s tem da nevtralizirajo učinkovitost nasprotnika (področje programske opreme) ali da fizično uničijo nasprotnikovo informacijsko omrežje ter obranijo svojega. S tovrstnimi dejanji se doseže informacijska superiornost proti nasprotniku in obenem zaščita lastnih informacij (Olson 2010, 66).

4.2.8 Preprečevanje širjenja orožij za množično uničevanje

Preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje so v današnjem času ena od prednostnih dejavnosti sil za specialne operacije. Specialne sile so lahko, znotraj te dejavnosti, uporabljene za odvracanje morebitnega tihotapljenja in uporabe katerega od orožij za množično uničevanje ali pa snovi za izdelavo improviziranih sredstev za množično uničevanje

ter za odkrivanje in po potrebi uničevanje lokacij za razvijanje, proizvodnjo in skladiščenje orožij za množično uničevanje⁷ (Dakič 2005, 10).

4.2.9 Civilne zadeve

Civilne zadeve so usmerjene k vzpostavitvi in vzdrževanju odnosov med vojaškimi enotami in civilnim prebivalstvom v prijateljskem, nevtralnem ter sovražnem okolju. Gre za vzpostavljanje civilno–vojaških odnosov na operacijskem območju. Pripadniki specialnih sil lahko z znanjem tujih jezikov in poznavanjem lokalnih kulturnih in socialnih značilnosti učinkovito pripomorejo k vzpostavitvi dobrih odnosov s civilisti v tuji deželi (Dakič 2005, 9).

4.2.10 Protivstajniške operacije

Protivstajniške operacije terjajo simultano uporabo vojaških, paravojaških, političnih, ekonomskih, psiholoških in civilnih sredstev, s pomočjo katerih se zatre upornišvo. Bistvo uspešne protivstajniške operacije je v razvoju lokalnih institucij, ki so legitimne v očeh prebivalstva in v sposobnosti zagotovitve temeljnih socialnih pogojev, ekonomskih priložnosti ter javnega reda in varnosti. Razlogi za slabo stanje v državi, ki potrebuje tovrstno pomoč so ponavadi globoko zakoreninjeni v kulturnih, političnih in socialnih trenjih ali kot posledica nepravilnosti, kar izkoristijo uporniške skupine za prevzem oblasti ali poskus letega. Zato uspešna rešitev tovrstnih kriz zahteva uporabo nenasilnih rešitev. Konvencionalne sile, s svojo prisotnostjo, lahko dosežejo kratkotrajno pomiritev ljudstva in zavarujejo prostor, a dolgoročno ne morejo vplivati na rešitev problema. Poleg konvencionalnih vojaških sil je ključna tudi uporaba civilnih agencij in specialnih sil, ki posedujejo določene attribute, ki jim omogočajo, da se pomešajo med lokalno prebivalstvo. Protivstajniške operacije lahko torej definiram kot kombinacijo ofenzivnih, defenzivnih in stabilizacijskih sredstev, ki so potrebna za izgradnjo uspešne vlade, ključnih družbenih institucij in ekonomskega razvoja v tuji državi. Bistvene značilnosti tovrstnih operacij vključujejo zbiranje obveščevalnih podatkov, usposabljanje lokalnih varnostnih sil, izvajanje zased in diverzantskih akcij proti upornikom, nadzor ter osvajanje podpore v očeh lokalnega prebivalstva na območju operacije (McManners 2003, 47).

Uspešno protivstajniško operacijo ponavadi sestavljajo tri faze. V prvi fazi je ključna zaščita civilnega prebivalstva, zlom uporniške iniciative in momenta ter priprava terena za razvoj

⁷ Med sredstva za množično uničevanje sodijo biološko, kemično in radioaktivno orožje.

naslednje stopnje operacije. Cilj druge faze, je ohraniti stabilnost in odbiti vse napade uporniških skupin ter pričeti z izgradnjo lokalnih institucij in varnostnih sil. Sledi tretja faza, katera predvideva postopno prepustitev odgovornosti za red in varnost lokalnim varnostnim silam in institucijam, obenem pa le-to predstavlja priložnost za širjenje območja operacij izvajalcev protivstajniških operacij (FM 3–24 Counterinsurgency). Za uspeh v konvencionalni vojaški operaciji je, po klasični definiciji bojne moči, potrebno povečati ognjeno moč in količino lastnih sil, za protivstajniške operacije, pa sta ključna dva dejavnika, in sicer zaščita civilnega prebivalstva in sposobnost oboroženih sil, da se učijo oziroma prilagodijo hitreje kot uporniki (Reveron 2010).

Izvorni nalogi specialnih sil naj bi bili boj proti terorizmu in nekonvencionalno vojskovanje. Preostale našteje naloge si specialne sile delijo s konvencionalnimi enotami, ki so uporabljane v dotičnih nalogah zaradi, ponavadi cenejših finančnih vidikov, manjše opaznosti in specifičnih metod delovanja specialnih sil, ki daje oblastem večjo svobodo pri uporabi tovrstnih sil.

Sile za specialne operacije so uporabljene takrat, ko se številčno večje konvencionalne sile izkažejo za politično, vojaško in ekonomsko neprimerne. Majhne, samozadostne, hitro premestljive specialne sile, katerih glavna načela delovanja so hitrost, presenečenje, drznost in zavajanje lahko dosežejo strateške cilje ob najmanjši možni meri tveganja za državo, brez uporabe glavnega načela konvencionalnih sil, ki je številčna premoč oziroma kopičenje lastnih sil. Specialne sile lahko torej z manj naredijo več. Letalstvo, artilerija ali inženirci lahko na primer porušijo pomembne most v danem trenutku, a specialne sile lahko povečajo fizični in psihološki učinek razstrelitve mosta, tako, da ga uničijo v trenutku, ko ga prečka oskrbovalni konvoj s strelivom ali kakšen pomembne član nasprotne strani. Konvencionalne kopenske, letalske in pomorske sile ponavadi izvajajo patrolje na določenem območju le kratek čas, za razliko od specialnega izvidovanja, pri katerem, pripadniki specialnih sil ostanejo na določenem prostoru, več tednov ali celo mesecev in tako pridobijo obveščevalne podatke, ki bi bili drugače lastnim silam neznani (Collins 1994, 6–7).

4.3 Usposabljanje

Sile za specialne operacije sestavljajo moški in včasih ženske, ki so posebej izurjeni, opremljeni in izbrani, da so kos najtežjim nalogam. Za politični vrh predstavljajo idealno

rešitev krizne situacije, saj zaradi svojih sposobnosti in prikritosti delovanja lahko rešijo problem hitro in brez medijske pozornosti, ki bi ga povzročila napotitev konvencionalnih sil za reševanje istega problema. Za državi vrh specialne sile predstavljajo učinkovito sredstvo za izvrševanje zunanje politike, ali kot bi se izrazil France Bučar »so kokoši, ki nosijo zlata jajca«, zato ni čudno, da se ob uspehih specialnih sil pojavljajo težnje po vedno večjem obsegu teh sil, kar pa seveda ni mogoče. Pripadniki tovrstnih sil posedujejo redke in nadpovprečne kvalitete in zato v njihove vrste uspejo priti le najboljši (Ryan 2008, 10–11).

Če si zamislimo distribucijo vojaškega osebja, glede na sposobnosti⁸, s pomočjo krivulje, dobimo neke vrste parabolo, katere vrh predstavlja povprečje izurjenosti oboroženih sil. Velik del pripadnikov je pod tem vrhom, manjši del pa je nad povprečjem. Vsi skupaj pa predstavljajo skupno število osebja v oboroženih silah. Tudi če se obseg vojske poveča, bo distribucija ostala približno enaka, le kvantiteta v vseh kategorijah se bo povečala. Specialne sile praviloma svoj kader črpajo iz vrst pripadnikov konvencionalnih sil, ki glede na prej omenjeno krivuljo, posedujejo nadpovprečne psihofizične in intelektualne lastnosti. Če bi primerjali krivulji osebja med konvencionalnimi silami in pripadniki specialnih sil, bi ugotovili, da je pri slednjih povprečje izurjenosti (vrh krivulje) precej višje kot pri konvencionalnih silah, zaradi minimalnih standardov, potrebnih za sprejem v tovrstne enote, pa je tudi odklon od tega povprečja majhen, to pomeni da tovrstne sile predstavljajo le majhen delež v sestavi oboroženih sil neke države⁹.

Načini za povečanje števila sil za specialne operacije, bi bili po tem takem, nabor vojakov z nadpovprečnimi sposobnostmi, novačenje kandidatov za pripadnike specialnih sil iz vrst civilne populacije ali znižanje standardov, kar se lahko izkaže za veliko zmoto. Tak primer predstavlja ameriška strategija med vietnamsko vojno. Američani so ob začetnih uspehih specialnih sil prišli do logičnega sklepa, ki je favoriziral uporabo sil za specialne operacije. Predpostavljali so, da bo večje število specialnih sil doseglo več zmag, zato so začeli množično ustanavljati raznovrstne sile s sposobnostmi za specialno delovanje. Za povečanje kvantitete, pa so morali znižati standarde. Le-ti so bili tako znižani, da se je moral del teh enot predčasno umakniti v domovino, ker preprosto niso uživali zaupanja poveljujočih, da bodo korektno opravili naloge.

⁸ Pri čemer upoštevamo psihične, fizične, intelektualne lastnosti, sposobnost delovanja v skupini in druge.

⁹ V ameriških oboroženi silah predstavlja delež sil za specialne operacije 3,8%, glede na celotno aktivno vojaško sestavo.

Po drugi strani pa velja tudi to, da niso vsi posamezniki, ki so nadpovprečni, oziroma posedujejo določene attribute rekrutirani v vrste specialnih sil, saj je obseg tovrstnih sil (formacija) odvisen od strukture oboroženih sil in njihovega mesta v tej strukturi. Ker pa sta narava in sposobnosti konvencionalnih sil odvisna od celotne kadrovske sestave, le-to doprinese do tega, da konvencionalne sile prevzemajo naloge, ki so bile včasih v pristojnosti sil za specialno delovanje, kar pa seveda ne pomeni, da konvencionalne sile postajajo vedno bolj podobne specialnim silam (Spaluk 2009, 23–28).

Usposabljanje specialnih sil je ponavadi razdeljeno na več faz, osnova pa je praviloma opravljeno temeljno vojaško-strokovno usposabljanje ali odslužen vojaški rok.

Nato praviloma sledijo tri faze, in sicer:

1. faza

Selekcijski postopek, katerega glavni poudarek je na fizičnem delu. Ponavadi ima obliko izvajanja težkih vojaških in športnih vaj, ob različnih stresnih faktorjih, kot so na primer deprivacija hrane, spanja, izpostavljenost vremenskim razmeram, itd. Namen tovrstnih aktivnosti je odkriti v potencialnem kandidatu željo oziroma psihološko determiniranost, karakter in motivacijo za delo v specialni enoti. Pri potencialnih kandidatih za specialne sile se išče zlasti naslednje lastnosti: inteligenco, marljivost, fizično moč, motivacijo in sposobnost presoje v stresnih razmerah.

2. faza

Učenje ključnih veščin enote, kot so na primer oborožitev s poukom streljanja s formacijskim orožjem, taktika majhnih enot, učenje tehnik izvidovanja, veščinah preživetja, učenje tujih jezikov itd.

3. faza

Osnovnemu usposabljanju praviloma sledi še specialistično usposabljanje. Glavna razlika med njima je ta, da je osnovno usposabljanje timsko naravnano, medtem ko je specialistično bolj individualno naravnano. Namen specialističnega usposabljanja je, da se vsak bodoči pripadnik specialnih sil specializira za svoje področje, bodisi za oborožitev, zveze, inženirstvo, saniteto itd.

Ocenjevanje kandidatov poteka preko vseh faz, kar pomeni, da jih lahko zavrnejo v katerikoli izmed njih. Ob dejstvu, da je usposabljanje dolgotrajno, le-to predstavlja izjemen psihični pritisk. Odstotek kandidatov, ki jim ne uspe je približno 80%, kar pomeni, da v izbrane enote pridejo le najboljši in najodločnejši. Za razliko od običajnega pripadnika oboroženih sil, mora biti pripadnik specialnih sil tudi samozadosten, zato mora poleg svojih specializiranih veščin obvladati še druge, s čimer se mu poveča verjetnost uspešne izvedbe zadane naloge na bojišču, v primeru, če je njegov tovariš ranjen ali ubit (Ryan 2008, 10–14).

Usposabljanje je neprimerno daljše in dražje od usposabljanja konvencionalnih vojaških enot. Če za primerjavo vzamemo ameriško kopensko vojsko, tako ugotovimo, da temeljno vojaško-strokovno usposabljanje traja 9 tednov, čemur sledi nadaljnjo vojaško usposabljanje v eni od vojaških šol oziroma centrov kopenske vojske, kjer si pridobijo ustrezno vojaško evidenčno dolžnost (VED). Tako usposabljanje za pripadnika pehote z VED-om strelec traja še nadaljnjih 14 tednov. Kumulativno je torej za izdelavo pehotnega vojaka s VED-om strelec potrebnih 23 tednov (ameriška kopenska vojska 2010).

Pripadnik ameriških specialnih sil kopenske vojske (zelene baretke) pa mora poleg temeljnega vojaško-strokovnega in nadaljnega vojaškega usposabljanja kot pripadnik konvencionalnih sil opraviti še nadaljnja usposabljanja, ki so razdeljena na več faz. Osnovno usposabljanje oziroma t. i. kvalifikacijski tečaj traja dva meseca. V tem času predvsem preverjajo in utrjujejo vzdržljivost kandidatov z dolgimi dnevnimi in nočnimi pohodi, bojnim streljanjem z različnimi orožji, borilnimi veščinami, orientacijo v zahtevnih razmerah, osnovami taktike delovanja majhnih bojnih enot, zasliševanjem ujetnikov, osnovami gorništvaja, padalstva, potapljanja itd. Kandidate ves čas spremljajo in ocenjujejo izkušeni inštruktorji. Če izpolnjujejo zahtevana merila nadaljujejo specialistično usposabljanje na drugem štirimesečnem kvalifikacijskem tečaju. Tam se kandidati že seznanjajo s specialističnimi znanji in veščinami iz posameznih področij (oborožitev, zveze, obveščevalno delo, saniteta, inženirstvo itn.) Medtem ko je poudarek na prvih dveh tečajih na pridobivanju individualnih veščin, je med štirimesečnim tretjim kvalifikacijskim tečajem poudarek na skupinskem delu. Vrhunec vaje je zaključna vaja iz nekonvencionalnega bojevanja, med katero dokončno odločijo, ali je posameznik dovolj dober, da postane pripadnik zelenih baretk. Povprečno usposabljanje kandidata iz vrst vojske, tako traja še nadaljnjih 56 do 95

tednov. Razlike v dolžini usposabljanja so odvisne od tega, za kakšno specialistično vojaško dolžnost se kandidat usposablja in v predhodnem znanju tujih jezikov (Dakič 2005, 65).

4.4 Vodenje in poveljevanje

Sile za specialne operacije so namenjene za izvajanje posebnih nalog, katerih glavne značilnosti so nepredvidljivost, spremenljivost in veliko tveganje. Gre za naloge, ki se zelo razlikujejo od nalog konvencionalnih enot. Temu primerno se razlikuje tudi vodenje in poveljevanje tovrstnim silam. Te praviloma izvajajo naloge v okviru majhnih bojnih skupin, ki jih usmerjajo in podpirajo ne samo njihovi nadrejeni poveljniki po liniji vodenja in poveljevanja, ampak praviloma tudi sam državni vrh. Kljub nekaterim razlikam med silami za posebne operacije posameznih držav, je za njihovo učinkovito uporabo z vidika vodenja in poveljevanja dobro upoštevati vsaj tri ključna načela. Prvi dve načeli vodenja in poveljevanja silam za specialne operacije si na prvi pogled med seboj nasprotujeta, vendar dejansko ni tako. Čeprav vodenje in poveljevanje osnovni bojni skupini sil za specialne operacije, ki ima povprečno od 10 do 12 pripadnikov, usmerja najvišji politični in vojaški vrh, ima poveljnik bojne skupine na terenu v akciji pravico do samostojnega odločanja. Poveljniki bojnih skupin morajo namreč med akcijami sprejemati odločitve, ki v procesu vodenja in poveljevanja daleč presegajo njihov čin ali položaj, ki ga zasedajo. Na samem kraju akcije so najbolj kompetentni, da se najbolj odločijo. Vojaški in politični vrh je pod težo odgovornosti velikokrat poskušal usmerjati in voditi sile za specialne operacije, kar pa se je zaradi dejstva, da niso bili prisotni na terenu in niso imeli vpogleda v realno stanje praviloma končalo katastrofalno. Tretje načelo vodenja in poveljevanja silam za specialne operacije pa je splošno znano načelo omejenega dostopa do informacij, kar pomeni, da so z določenimi informacijami seznanjeni le tisti, ki jih morajo dejansko poznati. V bistvu gre za varnostno varovalko, v primeru, če je pripadnik tovrstnih sil ujet, saj v tem primeru nasprotna stran ne bi mogla dobiti celovite informacije o nalogi (Dakič 2005, 10–11).

Poleg teh ključnih načel, ki so specifične za vodenje in poveljevanje silam za specialne operacije, je potrebno dodati, da obstaja med pripadniki tovrstnih sil bistveno večja enakost kot med pripadniki konvencionalnih sil. Tudi, ko se načrtuje bojna aktivnost oziroma izdaja povelje imajo prednost pred činom izkušnje, za razliko od procesa bojnega odločanja v klasičnih vojaških enotah, kjer se dosledno držijo načel enostarešinstva in subordinacije (McManners 2003, 129).

4.5 Tehnologija

Pripadniki oziroma človeški faktor ostaja ključni dejavnik sil za specialne operacije, a čestokrat se pripadniki specialnih sil poslužujejo tudi uporabe sodobne tehnologije, s pomočjo katere dosežejo superiorno hitrost, prikritost, natančnost, sposobnost preživetja in povzročijo izgube nasprotniku. Ključni dejavnik še vedno ostaja človek, tehnologija pa mu služi kot pomoč. Tehnologija pripadniku specialnih sil omogoča, da postane še sposobnejši in bolj učinkovit, po drugi strani pa taista tehnologija s časovnim zamikom prehaja v uporabo konvencionalnih enot in tudi slednje v določenem časovnem obdobju osvojijo znanje za delo z novo tehnologijo, kar predstavlja za specialne sile znak, da so konvencionalne sile sposobne prevzeti njihove naloge (Uhler 2009, 42).

V zadnjem desetletju je prišlo do pomembnega napredka na področju tehnologije, katere pionirji pri uporabi so bili ravno pripadniki sil za specialno delovanje. Tovrstni primeri so:

- Pointer; gre za lahko prenosljivo brezpilotno letalo, na katero je možno pritrditi video kamere, katere pošiljajo slike, v realnem času, v nadzorno postajo operaterja na tleh. Gre za komercialno tehnologijo, ki je bila izboljšana in predelana z namenom da bi pripadnikom specialnih sil dali možnost uporabe lahko prenosljivega, taktičnega izvidniškega brezpilotnega letala.
- Večkanalna radijska postaja za rabo v formaciji skupine, katero je moč uporabljati tako znotraj svoje enote, kot tudi za povezavo z drugimi enotami in poveljstvom. Postaja, ki jo operater drži v eni roki tehta manj kot 1 kg in omogoča komuniciranje tako med kopenskimi silami ter med kopenskimi silami in letalstvom. Omogoča dodatno zaščito pri prenosu zvoka in podatkov, zmožna pa je tudi satelitske povezave. Radijska postaje je bila narejena na podlagi zahtev pripadnikov ameriških sil za specialne operacije, a je sčasoma postala standardna radijska postaja vseh zvrsti ameriških oboroženih sil.
- Hemostatični prvi povoj, katerega uporablja sanitetno osebje v prvih bojnih vrstah. Tovrstni prvi povoj ustavi tok krvi, da ne prehaja iz travmatskih ran, ki jih povzročijo

izstrelki strelnega orožja in šrapneli. Tovrstni povoj ustavi krvavitev in s tem prepreči izkrvavitev ter šok pri ranjencu, kar mu lahko reši življenje (Uhler 2009, 42).

V današnjem času je fokus razvijanja tehnologije za potrebe specialnih sil usmerjen na štiri ključna področja, in sicer projekt bojevnika kot platforme, senzorske tehnologije, zmogljivih virov energije in podpornih sistemov.

- Bojovnik kot platforma; projekt se osredotoča na posameznika in izvedbo naloge. Pripadnik specialnih sil mora biti dovolj moteč da zlomi nasprotnikovo voljo do boja, oziroma, da ga fizično poškoduje. Da bi se izboljšala izvršitev teh nalog, je potrebno narediti napredek med naslednjimi ključnimi lastnosti sistema: preživetju, vzdržljivosti, smrtnosti, možnosti manevra, situacijski zaznavi, komunikaciji in fizičnih lastnosti. Poveljstvo ameriških sil za specialne operacije se je odločilo za izboljšavo lastnosti preživetja in smrtnosti. Pri preživetju je bistvenega pomena razvoj sodobnih in lahkih zaščitnih čelad in neprebojnih jopičev. Smrtnost pa se nanaša na izboljšave oborožitvenih sistemov oziroma razvoju orožja z usmerjeno energijo.
- Senzorska tehnologija; pod to kategorijo sodi razvoj različnih senzorjev. Kot na primer senzorjev za nedirigirana in dirigirana vozila, daljinskih in fiksnih senzorjev, prenosnih senzorjev, senzorjev za identifikacijo, označitev, sledenje in določitev lokacije. Predvsem slednji so pomembni za pripadnike specialnih sil, saj ob pomoči sodobne robotike in brezpilotne tehnologije omogočajo pridobivanje kredibilnih obveščevalnih in izvidniških podatkov brez ogrožanja lastnih sil. Bistvo pri razvoju tovrstnih sistemov je, da porabijo malo električne energije in s tem terjajo minimalno logistično podporo, ob tem pa so tudi vzdržljivi oziroma sposobni delovati v ekstremnih vremenskih pogojih.
- Zmogljivi energetski viri; specialne sile večino svojih nalog opravljajo izkrcno, zato je bistveno, da jih energijski viri ne ovirajo. Viri energije morajo biti majhni, lahki, poceni, vzdržljivi, z možnostjo ponovnega polnjenja in uporabi istega vira v različnih sistemih. Fokus razvoja je usmerjen na izdelavo prenosnih gorivnih celic, kot srednjeročna rešitev pa se je izkazala uporaba izboljšanih standardnih baterijskih vložkov in vzporedni razvoj takih uporabniških sistemov, ki so varčni pri uporabi energije.

- Podporni sistemi; pod to kategorijo sodijo sredstva za poveljevanje in nadzor na bojišču, informacijski sistemi, logistični sistemi, sistemi za nadzor ognja, trenažerji in simulatorji za urjenje ter prevozna sredstva (Uhler 2009, 43–45).

4.6 Oborožitev

Po analogiji imena, sile za specialne operacije, bi bilo logično, da tovrstne sile uporabljajo posebno oziroma specialno orožje. A posebnost specialnih sil ni to, da imajo posebno orožje, pač pa to, da si le–tega izbirajo glede na tip naloge in osebne preference. Pogosto tovrstno orožje niti ni vojaško standardizirano kot v konvencionalnih enotah. Večina oborožitvenih sistemov se razlikuje od tistih, ki so v uporabi v običajnih vojaških enotah po manjših predelavah in izboljšavah.

V naslednjih vrsticah bodo predstavljene glavne značilnosti pehotnega orožja sil za specialno delovanje.

• Pištole

Polavtomatske pištole (v redkih primerih tudi revolverji) predstavljajo zanimiv paradoks v opremi sil za specialne operacije. Medtem ko se uporaba standardiziranih pištol vse bolj umika iz uporabe konvencionalnih sil (zamenjuje jih osebno obrambno orožje), so le–te še vedno del opreme pripadnika specialnih sil in celo vedno bolj zamenjujejo bojni nož, kot simbol za bližinsko bojevanje na način, ki ga izvajajo sile za specialne operacije. Pištole se uporablja kot pomožno orožje ali za likvidacijo posameznikov. Pri tem je zlasti pomembno, da je orožje učinkovito in diskretno. Za diskretnost je bistvena uporaba dušilnika zvoka. Obstajata dva načina uporabe dušilnika, bodisi je le–ta integriran ali se ga namesti na ustje cevi. Zlasti velik pomen prikritosti dajejo na vzhodu (ruski in kitajski proizvajalci pištol z integriranim dušilnikom zvoka), medtem ko pripadniki zahodnih specialnih sil niso bili nikoli preveč naklonjeni uporabi dušilnika, čeprav imajo možnost namestitve le–tega na ustje cevi svoje pištole. Večji poudarek pri zahodnih tipih pištol je dan na zaustavno moč, robusten dizajn in zanesljivost, medtem ko je kapaciteta okvirja, ki predstavlja primarni kazalnik pri standardnih pištolah konvencionalnih sil sekundarnega pomena (Bigatti 2009, 54–55).

• Brzostrelke

Brzostrelke so v rokah konvencionalnih sil redkost, medtem ko so med pripadniki specialnih sil še vedno priljubljene, kljub temu, da se je v zadnjem času pojavila ideja o uporabi jurišnih pušk kompaktnih dimenzij ali karabink, s katerimi bi opravili naloge, za katere se uporabljajo brzostrelke. Tudi pri brzostrelkah na grobo ločimo tiste, ki imajo integrirane dušilnike in tiste, ki jih nimajo. Pri tem je treba opozoriti, da se pri uporabi brzostrelk z integriranim dušilnikom pojavi ovira pri prebojnosti izstrelka, saj brzostrelke že v osnovi uporabljajo pištolsko strelivo z majhno prebojno močjo, pri uporabi dušilnika v kombinaciji s podzvočnim strelivom, pa se ta moč še zmanjša. Z uvedbo osebne obrambnega orožja (*Personal defense weapon*), so različni analitiki napovedali konec uporabe brzostrelk, a so se ušteli, saj v specialnih enotah še vedno prednjači uporaba brzostrelk pred osebnim obrambnim orožjem. Osebno obrambno orožje je praviloma nabavljeno v majhnih količinah, kot dopolnilo brzostrelkam in ne nadomestilo. Osebno obrambno orožje je nabavljeno zaradi boljših balističnih lastnosti izstrelka in večje prebojnosti, kot dopolnilo brzostrelkam, v primeru, če so nasprotniki opremljeni z neprebojnimi jopiči (Bigatti 2009, 55).

• Jurišne puške

V večini primerov so pripadniki specialnih sil opremljeni s skrajšanimi različicami oziroma karabinkami standardnih jurišnih pušk. Pripadniki specialnih sil preferirajo skrajšane različice, kljub manjšemu učinkovitemu dometu, natančnosti in zaustavni moči, ki jo prinaša krajša cev. Pripadniki specialnih sil na svoje orožje pritrjujejo razne pripomočke, ki jim omogočajo večjo natančnost, povečajo možnost preživetja in povečajo ognjeno moč, saj lahko na standardno Picatinny-evo letev pritrdijo različne pripomočke, kot so na primer daljnogledi, refleksivni merki, laserski označevalniki, podcevni bombometi, itd. Leta 2003 je poveljstvo ameriških sil za specialne operacije izvedlo natečaj za novo jurišno puško namenjeno izključno specialnim silam. Na razpisu je zmagala belgijska tovarna FN s puško SCAR (*Special Forces Combat Assault Rifle*), ki jo proizvajajo v dveh različicah, in sicer v kalibru 5,56 mm in 7,62 mm. SCAR predstavlja edino zahodno puško izdelano izključno za potrebe specialnih sil (Bigatti 2009, 56–57).

• Ostrostrelne puške

Pripadniki specialnih sil uporabljajo enake repetirne ostrostrelne puške kot pripadniki konvencionalnih enot, le da so njihove puške opremljene z boljšimi optičnimi merki. V uporabi specialnih sil pa so poleg klasičnih pušk tudi take z integriranim dušilnikom. Pri tem se pojavi podoben problem kot pri brzostrelkah, saj je za najboljše maskiranje zvoka, poleg

uporabe dušilnika, potrebna tudi raba podzvočnega streliva, katero zmanjša praktični domet ostrostrelnega orožja za 200 do 400 m. Pripadniki sil za specialne operacije so bili tudi inovatorji in prvotni uporabniki velikokalibrskih oziroma protimaterialnih pušk, ki so vedno bolj prisotne v konvencionalnih vojaških enotah (Bigatti 2009, 57–58).

• **Mitraljezi**

Za potrebe specialnih sil ni bil razvit noben mitraljez oziroma lahki puškomitraljez. Podobno kot pri jurišnih puškah so na tovrstnih orožjih opravljene modifikacije in predelave standardnih mitraljezov za potrebe specialnih sil. Na zahodu sta v rabi specialnih sil v uporabi dva tipa mitraljezov, in sicer lahki in srednji, kalibra 5,56 mm oziroma 7,62 mm, različici mitraljezov, ki predstavljata predelave standardnih mitraljezov, katere uporablja klasična vojska. Tako na primer pripadniki ameriških specialnih sil uporabljajo modificirano različico lahkega puškomitraljeza minimi. Modifikacije vključujejo odstranitev alternativnega vložka za polnjenje orožja z okvirji, odstranitev ročice za nošenje, uvedba lažjih sprednjih nožic iz titana, skrajšana cev na 406 mm, novo kopito in standardna Picatinny-eva letev nad prednjo oblogo cevi. Skupna dolžina orožja je tako zmanjšana s 1005 mm na 915 mm, masa pa iz 6,8 kg na 5,9 kg. Za razliko od zahodnih vojska pa na vzhodu še vedno prevladuje le ena vrsta kalibra za mitraljeze in sicer 7,62x54R. Na vzhodu, oziroma predvsem v ruski federaciji dajo večji pomen pri izbiri orožja na učinkovitem dometu in zaustavni moči le-tega, kar je posledica naučenih izkušenj nekdanjih sovjetskih sil v Afganistanu (Bigatti 2009, 58).

4.7 Ognjena moč

Ognjena moč predstavlja sposobnost delovanja oborožitvenega sistema po določenem cilju in jo je moč izračunati s številom izstrelkov v minuti oziroma z maso izstrelkov, ki jih je teoretično mogoče izstreliti na cilj v določenem časovnem obdobju.

Že prej smo prišli do ugotovitve, da specialne sile praviloma uporabljajo krajše različice standardnih vojaških pušk, ki se po kadenci ne razlikujejo bistveno od standardnih pušk, zato bi bil izračun ognjene moči praktično enak izračunu ekvivalentne konvencionalne formacije. Za primerjavo bom tako vzel pehotni oddelek ameriške kopenske vojske in bojno skupino zelenih baretk.

Pehotni oddelek v ameriški kopenski vojski sestoji iz devetih pripadnikov. Oddelku poveljuje poveljnik oddelka, kateri je oborožen s puško M-16¹⁰, podrejena sta mu dva poveljnika skupin, ki sta prav tako oborožena s puškama M-16, v vsaki skupini pa se nahaja še po eden vojak strelec, vojak bombometnik in puškomitraljezec, ki je oborožen s puškomitraljezom M-249 (FM 3-21.9 The SBCT Infantry Rifle Platoon and Squad). V oddelku se tako nahaja 7 avtomatskih pušk in 2 puškomitraljeza. Teoretična hitrost streljanja pri puški M-16 znaša od 700-900 nab./min., pri puškomitraljezu pa M-249 pa od 700-1000 nab./min¹¹ (Hartman in drugi 2004, 33-37).

Pehotni oddelek bi lahko teoretično v časovnem obdobju ene minute na cilj izstrelil 5600 izstrelkov iz avtomatskih pušk in 1700 izstrelkov iz puškomitraljezov. Kumulativno bi bilo lahko teoretično na cilj izstreljenih 7300 krogel, v kolikor bi orožje delovalo neprestano in ne bi zmanjkalo streliva. Ob dejstvu, da standardna vojaška krogla, za avtomatske puške, zveze NATO tehta 4 g (Žabkar 2007, 373), bi bilo na cilj v minuti izstreljenih 29.2 kg izstrelkov.

Bojna skupina ameriških specialnih sil ali zelenih baretk, sestoji iz dvanajstih mož. Njihova oborožitev se sicer spreminja od vrste naloge in osebnih preferenc, a zaradi primerljivost izračuna bom posplošil izračun s tem, da bom upošteval, da uporabljajo standardizirano oborožitev. V bojni skupini se nahajajo naslednji člani. Poveljnik bojne skupine in njegov namestnik, po dva specialista za zveze, za saniteto, za inženirstvo, za oborožitev, obveščevalni podčastnik in operacijski podčastnik (Fort Bragg 2010). Večina članov bojne skupine je oborožena s karabinkami M-4, medtem ko sta specialista za oborožitev praviloma opremljena z mitraljezom M-240, kar daje večjo ognjeno moč samostojni bojni skupini za razliko od pehotnega oddelka, ki deluje v sestavi voda. V bojni skupini tako najdemo 10 avtomatskih pušk M-4 in 2 mitraljeza M-240, s kadenco 850 nab./min (Hartman in drugi 2004, 37).

Bojna skupina bi tako lahko teoretično v časovnem obdobju ene minute na cilj izstrelila 8000 krogel z avtomatskih pušk z maso 4g in 1700 krogel iz podpornega orožja z maso 9,65g (Žabkar 2007, 373). Skupno bi bilo na cilj izstreljenih 9700 izstrelkov. Masa izstreljenih

¹⁰ Ameriška kopenska vojska je pričela z zamenjavo pušk M-16, s krajšo različico M-4, ki pa ima podobne karakteristike, kot dolgocevnna različica.

¹¹ Zaradi lažjega izračuna bom vzel povprečno vrednost kadence, tako za avtomatsko puško le-ta znaša 800 nab./min., za puškomitraljez pa 850 nab./min.

krogel pa bi tako znašala 32 kg iz avtomatskih pušk in 16,4 kg iz podpornega orožja. Kumulativno torej 48,4 kg izstrelkov.

Pri bojni skupini je opazna večja ognjena moč, a potrebno je upoštevati dejstvo, da je le-ta številčno večja za 3 pripadnike, in da je bilo v izračunu upoštevano, da so specialisti za oborožitev oboroženi z mitraljezi. V kolikor bi pehotnemu oddelku pridodali mitralješko skupino, bi denimo dobili bolj primerljivo številko tako po številu članov formacije, kot po vrsti orožja. Že ob upoštevanju enostavnega dejstva, da se pehotnemu oddelku pridoda mitralješka skupina, ki jo sestavljajo namerilec na mitraljezu M-240, nosač streliva in nosač podstavka, ob upoštevanju dejstva, da nosač podstavka (trinožca) strelja s svojo avtomatsko puško, nosač streliva pa pomaga namerilcu mitraljeza, znaša izračunana ognjena moč oddelka 40,6 kg. V kolikor pa upoštevamo, da (puško)mitraljez strelja z nožic, potem bi teoretično gledano okrepljeni pehotni oddelek v eni minuti na cilj izstrelil 43,8 kg izstrelkov, kar pa praktično pomeni, da pripadniki zelenih baretk niso superiorni proti primerljivi konvencionalni enoti, v kolikor primerjamo ognjeno moč na podlagi izstreljenih pehotnih krogel v danem časovnem obdobju.

5 Vloga zelenih baretk kot stabilizatorja trenutnih razmer v Afganistanu

V prejšnjem poglavju sem opozoril na nekatere razlike, oziroma prednosti specialnih sil v primerjavi s konvencionalnimi enotami, da pa ne bo vse samo teoretično opisano, bom predstavil tudi konkreten primer vloge pripadnikov ameriških specialnih sil, zelenih baretk, glede na trenutno stanje v Afganistanu. Pri tem se bom opiral na opisane izkušnje in strategijo majorja Jima Ganta za to državo.

Mineva deveto leto od pričetka zunanje intervencije v Afganistanu. Kljub temu, da so koalicijske sile pod vodstvom Združenih držav Amerike in kasneje sile zveze NATO, dosegle očitne uspehe, še vedno ne moremo reči, da je v Afganistanu dosežena stabilnost oziroma, da je Afganistan pripravljen, da sam kreira svojo usodo.

Avtor v svojem delu opisuje svoje izkušnje, kot pripadnika ameriških specialnih sil v Afganistanu. Na podlagi uspehov njegove ekipe pa je napisal tudi strategijo o potencialni uporabi sil za specialne operacije v tej državi. Pri tem je opaziti drugačen pogled na reševanje

problemov v Afganistanu, kot ga ima poveljstvo zveze NATO in ameriška vojska. Konvencionalne sile namreč vse svoje napore izvajajo z namenom, da bi okrepili osrednjo afganistansko vlado in njene organe, ki bi bili sposobni samostojno skrbeti za red in varnost v državi. Po drugi strani, pa vlada med pripadniki specialnih sil večje zavedanje o temu, da lahko uspejo le, če podprejo in sodelujejo z lokalnimi plemenskimi zbori, saj le-ti za prebivalce Afganistana predstavljajo edini in nespremenljiv politični, socialni ter kulturni sistem, ki ga prebivalstvo sprejema in razume. Potrebno se je namreč zavedati, da je paštunski¹² kodeks zelo konzervativen in nenaklonjen spremembam v načinu življenja (Gant 2009, 15).

Strategija določa, da se pripadniki specialnih sil pomešajo med civilno prebivalstvo in z njimi živijo, kar jim omogoča dolgotrajno urjenje, znanje tujih jezikov in poznavanje kulturnih navad lokalnega prebivalstva, za kar se morajo pripadniki vnaprej pripraviti. V bistvu gre za različico naloge, katera spada v delokrog sil za specialne operacije–pomoč pri obrambi prijateljskih držav oziroma protivstajniška operacija.

S tem, ko se bojna skupina pomeša med lokalno prebivalstvo, naj bi se posledično zmanjšala tudi ključna varnostna tveganja, s katerimi se soočajo pripadniki ameriške vojske in severnoatlantskega zavezništva v tej državi. Ključni problemi v Afganistanu so tako: grožnja z improviziranimi eksplozivnimi sredstvi (IES); civilne žrtve, ki jih povzroči letalstvo; nezmožnost konvencionalnih sil, da zaščitijo lokalno ruralno prebivalstvo pred uporniškimi skupinami; potreba po povečanju števila pripadnikov tujih oboroženih sil za stabilizacijo Afganistana; dejstvo, da sile zveze NATO izgubljajo taktično in strateško informacijsko kampanjo.

- Grožnja z IES, bi se s prisotnostjo pripadnikov bojne skupine specialnih sil, ki bi bili nastanjeni v isti vasi kot lokalno prebivalstvo, drastično pomanjšala. Potrebno se je namreč zavedati, da so IES največkrat nastavljena ob cesti. V primeru, da so pripadniki nastanjeni v vasi pa se bistveno zmanjša frekvenca uporabe ceste, kot če bi bili nastanjeni v svoji bazi in bi hodili v vas patroljirat.

¹² Paštuni–večinsko prebivalstvo Afganistana.

- Podobo velja za zmanjšanje civilnih žrtev kot posledice letalskega ognja. Jasno je, da usmerjevalec ognja, ne bo le-tega usmeril v vas, kjer se nahaja tudi sam, saj bi s tem ogrozil svoje življenje in življenja svojih tovarišev.
- Varnost lokalnega prebivalstva, bi se bistveno povečala iz istega razloga. V vasi bi bili nastanjeni pripadniki bojne skupine. Ti bi lahko ob pomoči plemenskih varnostnih sil, ki bi jih urili, opremili in organizirali odbili napad upornikov in s tem zaščitili civilno prebivalstvo.
- S tem ko bi pripadniki specialnih sil urili plemenske varnostne sile, bi se posledično zmanjšala potreba po dodatnih vojaških okrepitvah tujih vojsk v Afganistan. Tovrstne sile bi bile namreč ob mentorstvu specialnih sil sposobne prevzeti obrambne naloge. Sčasoma bi lahko tovrstne sile integrirali v neke vrste konfederacijo plemenskih varnostnih sil, organiziranih na okrajni, regionalni in nacionalni ravni, za obrambo pred večjimi napadi. Cilj tega dolgotrajnega procesa, bi bil ustvariti neke vrste plemensko obrambno organizacijo, kjer bi napad na eno pleme pomenil napad na vsa plemena v konfederaciji.
- Za izboljšanje taktične in strateške informacijske kampanje, bi bilo potrebno obveščati prebivalstvo o napredku, ki jo storjen v Afganistanu. Obveščanje mora biti usmerjeno med domače prebivalstvo in bližnje sosede, pri tem pa je potrebno upoštevati, da je 70–80 % afganistanske populacije nepismenih, zato bi bilo potrebno oblikovati informacijsko kampanjo, ki bi temeljila na zvoku oziroma sliki (Gant 2009, 32–34).

Avtor se zaveda, da implementacija njegove strategije ogroža življenja pripadnikov specialnih sil, a po drugi strani rešuje življenja oziroma zmanjšuje tveganje za konvencionalne vojaške sile, saj bi na določenem območju za varnost skrbele plemenske varnostne sile ob pomoči pripadnikov specialnih sil. Že John Stuart Mill je dejal, da zunanji akterji naj ne bi mogli zagotoviti dolgoročne stabilnosti v drugi državi, kajti to lahko storijo le ljudje, ki se poistovetijo s političnim sistemom svoje države in so se zanj pripravljene tudi bojevati (Grizold 2005, 35). Bistveno je torej, da se angažira afganistanska plemena v boju proti talibanom in drugim upornikom, kar predstavlja konceptualno razliko s silami zveze NATO, ki sodeluje pri vzpostavitvi centralnih varnostnih sil.

Za izvedbo tovrstne strategije je potrebno veliko časa in potrpljenja, a po izkušnjah majorja Ganta je mogoče doseči uspeh, kar dokazuje dejstvo, da je številčno majhna formacija specialnih sil sposobna doseči strateške uspehe (Gant 2009, 38).

6 Zaključek

Ali lahko torej rečemo, da specialne sile delujejo kot multiplikator bojne moči? Specialne sile se vsekakor razlikujejo od konvencionalnih sil, tako kar se tiče večjega nabora nalog, večje izurjenosti kot posledice intenzivnega usposabljanja, so pionirji pri uporabi tehnologije itn. Če vzamemo za osnovo klasično definicijo bojne moči, katero determinirata dva dejavnika, in sicer ognjena moč in masa oziroma številčnost sil, potem lahko, na podlagi primerjalne analize ugotovimo naslednje. Po izračunu ognjene moči za primer pehotnega oddelka ameriške kopenske vojske in bojne skupine zelenih baretk ugotovimo, da so pripadniki zelenih baretk in konvencionalne vojske, oboroženi s podobnim orožjem in da teoretično lahko nasprotniku povzročijo približno enako število izgub. Kar se tiče ognjene moči, torej ne moremo reči, da so pripadniki, ognjeno superiorni v primerjavi z ekvivalentno pehotno enoto kopenske vojske. Res pa je tudi, da je potrebno ob tem upoštevati, še druge dejavnike, kot so na primer morala, kohezija, usposobljenost itd. Ob upoštevanju le-teh se bojna moč oziroma učinkovitost pripadnikov drastično poveča. Že samo dejstvo, da so v specialne enote sprejeti najbolj sposobni, ki preživijo naporno usposabljanje, ki je časovno daljše od tistega v konvencionalni enoti za najmanj tri krat, nam pove, da imajo tovrstni pripadniki več izkušenj, so bolj povezani med seboj in imajo opravljenega več usposabljanja s pehotnim in drugim orožjem. Z upoštevanjem teh faktorjev lahko sklepamo, da so pripadniki, med izvajanjem bojne naloge bolj zbrani in manj podvrženi stresu, kar pomeni, da lahko učinkoviteje usmerijo ogenj v cilj.

Drugi pomemben faktor v definiciji je kopičenje oziroma grupiranje sil. V vseh priročnikih o uporabi konvencionalnih enotah, je zapisano, da je za uspeh na bojišču potrebna številčna premoč. Konvencionalne vojaške enote lahko izboljšajo svoje razmerje v boju tako, da so jim pridodane druge enote ali sredstva, ki jim omogočajo, da porazijo nasprotnika. Specialne sile po drugi strani načeloma delujejo samostojno in nimajo te možnosti. Se pa za razliko od konvencionalnih sil poslužujejo drugačne metode, za numerično povečanje sil. Ena izmed nalog specialnih sil zajema tudi organiziranje, usposabljanje in opremljanje lokalnega prebivalstva. Ti pripadniki, pa se kasneje lahko borijo z ramo ob rami ob pripadnikih

specialnih sil. Iz tega vidika sodeč, pa lahko rečemo, da specialne sile delujejo kot multiplikator bojne moči, saj številčno majhna enota, lahko izuri pripadnike lokalnega prebivalstva in si tako pridobi zaveznike. Enoti so tako pridodani lokalni bojavniki, kar poveča razmerje sil v njihovo korist in hkrati omogoča večjo ognjeno moč.

Če primerjamo elemente bojne moči po vojaški doktrini SV pridemo do naslednjih ugotovitev. Kar se tiče kadrovske sestave, so pripadniki specialnih sil številčno v inferiornem položaju na pram konvencionalni sili, saj predstavljajo le nekaj odstotkov v sestavi oboroženih sil, a poleg kvantitete, je pomembna še kakovost in stanje morale oziroma notranja kohezivnost, ki sta zaradi izkušenosti pripadnikov specialnih sil in njihovega urjenja bistveno večji kot v konvencionalnih enotah. Pripadniki specialnih sil so tudi pionirji pri uporabi sodobne tehnologije in z njo povezane opreme, kar dokazujejo številni primeri iz preteklosti. Kar pa se tiče orožja, lahko ugotovimo, da v tovrstnih silah prednjačijo skrajšane različice standardiziranega vojaškega orožja, čeprav so za pripadnike specialnih sil razvili tudi namensko orožje, kot je na primer puška SCAR. Pripravljenost za delovanje je bistveno večja kot v klasičnih vojaških enotah, saj imajo tovrstne enote višje minimalne standarde delovanja. Vzdržljivost sil je prav tako višja kot v konvencionalnih enotah, ne le kot posledica usposabljanja ampak tudi specifičnega izvajanja nalog.

Tudi bojna učinkovitost, je na podlagi teoretičnih kriterijev bistveno večja, kot med pripadniki konvencionalnih sil. Pripadniki specialnih sil uporabljajo višek tehnologije, stopnja izurjenosti pripadnikov je bistveno večja, uporabljajo specifičen sistem vodenja in poveljevanja, kar skupaj prinese do boljše notranje trdnosti enote in tako večje učinkovitosti.

Sumarno torej lahko rečemo, da specialne sile delujejo kot multiplikator bojne moči, saj s številčno manjšimi silami lahko dosežejo veliko večji uspeh kot konvencionalne sile. Majhna bojna skupina specialnih sil lahko zaradi specifičnega načina izvedbe naloge in izurjenosti uresniči strateške oziroma operativne vojaške cilje, ki imajo velik psihološki učinek tako na nasprotnika, kot na lastne sile.

7 Literatura

1. *Ameriška kopenska vojska*. 2010. Dostopno prek: http://www.goarmy.com/life/advanced_individual_training.jsp?bl=Soldier+Life (15. junij 2010).
2. Bigatti, Claudio. 2009. Special Forces Weapons: A Global Survey. *Military Technology* 33 (posebna izdaja): 54–59.
3. Bučar, France. 1981. *Upravljanje*. Ljubljana: Cankarjeva Založba.
4. Clausewitz, von Carl. 2004. *O vojni* (prevod Slavko Hozjan). Ljubljana: Studia humanitatis.
5. Collins, John Martin. 1994. *Special operations forces : an assessment*. Washington DC: National Defense University Press.
6. Dakič, Drago. 2005. *Specialne enote 1*. Ljubljana: Defensor.
7. Dupuy, Trevor, ur. 1993. *International Military and Defense Encyclopedia*. Washington, New York: Brassey's.
8. *FM 3–05 Army Special Operations Forces*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-05.pdf> (22. junij 2010).
9. *FM 3–21.9 The SBCT Infantry Rifle Platoon and Squad*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/3-21-9/chap6.htm#6-1> (26. junij 2010).
10. *FM 3–24 Counterinsurgency*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-24.pdf> (22. junij 2010).

11. *Fort Bragg*. 2010. Dostopno prek: <http://www.bragg.army.mil/sorb/SF.htm> (6. junij 2010).
12. Furlan, Branimir, ur. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
13. Gant, Jim. 2009. *One Tribe at a Time*. Dostopno prek: <http://agora.stevenpressfield.com/2009/10/one-tribe-at-a-time-4-the-full-document-at-last/> (1. april 2010).
14. Gažević, Nikola, ur. 1974. *Vojna enciklopedija* (šesti zvezek). Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.
15. Grizold, Anton. 2005. *Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju*. Ljubljana: FDV.
16. Hartman, Janez, Rok Štupar in Gorazd Tomič. 2004. *Strelno orožje, 2. del*. Ljubljana: Defensor.
17. Lah, Ivan. 1992. *Vojaška moč držav in njihovih zvez*. Doktorska disertacija. Ljubljana: FDV.
18. Mann, Michael. 2003. *The sources of social power. Vol. 1, A history of power from the beginning to A. D. 1760*. Cambridge: Cambridge University Press.
19. McMannerc, Hugh. 2003. *Ultimate Special Forces*. London: Dorling Kindersley.
20. Olson, Eric. 2010. U. S. Special Operations: Context and Capabilities in Irregular Warfare. *Joint Forces Quarterly* 56(1): 64–70.
21. Reveron, Derek. 2010. *Debating Counterinsurgency*. Dostopno prek: <http://sitrep.globalsecurity.org/articles/100705631-debating-counterinsurgency.htm> (6. julij 2010).
22. Ryan, Mike. 2008. *The operators : inside the world's special forces*. New York: Skyhorse Publishing.

23. Spaluk, Robert. 2009. A Theory of Special Operations. *Military Technology* 33(posebna izdaja): 23–28.
24. Svete, Uroš. 2006. *Strateški značaj informacijsko–komunikacijske tehnologije u suvremenom međunarodnom okolišu*. Dostopno prek: <http://hrcak.srce.hr/file/26495> (6. julij 2010).
25. Uhler, Dave. 2009. Technology Force Multiplier for Special Operations. *Military Technology* 33(posebna izdaja): 42–48.
26. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina, temelji vojaških ved*. Ljubljana: Založba FDV.
27. – – –2007. *Pehotna oborožitev in oprema*. Ljubljana: Defensor.
28. Žabkar, Anton in Uroš Svete. 2007. Med tradicionalnimi izhodišči in (post)modernimi izzivi. *Revija Obramba* 39(6): 35–42.